

reprobatione Judæorum. Deinde, de electione gentium, apostolorum autem loco prophetarum, et de electione sacrificii Christiani, rejectis omnibus Judaicis, ac tandem agit de cantu Christianorum, quem ostendit esse gratum Deo. Postremo, ex ipsis hostibus Mahometanis, et Alchorano Judæos confutat. Erat autem hic libellus, sive epistola ad quemdam rabbi Isaac missa, anno Domini millesimo, quam ex Arabico Latinam fecit Alphonsus Bonihominis Dominicani ordinis, ann. 1339.

RABBI SAMUELIS

MAROCHIANI

DE ADVENTU MESSIÆ PRÆTERITO

LIBER

(*Bibliotheca veterum Patrum*, tom. XVI., pag. 518.)

ALPHONSI BONIHOMINIS

HISPANI

IN SUBSEQUENTEM SAMUELIS LIBRUM

Quem ex Arabico Latinum fecit

AD MAGISTRUM HUGONEM ORDINIS PRÆDICATORUM EPISTOLA.

Reverendissimo in Christo P. F. Hugoni, magistro ordinis Prædicatorum dignissimo, ac sacrosanctæ paginæ professori, ejus subditus frater Alphonsus Bonihominis, Hispanus, promissam obedientiam promptam in omnibus ac devotam.

Cum ego propter parvitatem meam et insufficientiam non sim talis qui vobis et pro vobis sciam vel possim aliquid magni facere, vel saltem assistere tantum in laboribus et curis vestris, quas pro nostra omnium quiete et totius ordinis pace in curia sustinetis; ad solatium vestrum et aliquale sublevamen laboris, habens libellum antiquissimum, qui nuper casu fortuito devenit in manus nostras, et fuit antea tot temporibus occultatus, nova translatione de Arabico in Latinum per me interpretatum vobis transmitto. Sciendum autem quod inter Judæos multum gloriantur illi qui Arabicarum obtinent peritiam litterarum, tum quod illæ litteræ sunt in antiquorum philosophorum archivis scientiis copiosæ, tum quod in eis, utpote paucis Judæis et paucioribus Christianis notis, scribunt confidentibus secreta sua quæ volunt aliis occultare. Qua etiam de causa, ut existimo, Judæus iste scilicet catechumenus auctor hujus libri, non ipsum in Hebræo sermone, sed in Arabico adnotavit. Sed oportet quod vel tarde vel cito occulta omnia revelentur juxta

sententiam Salvatoris. Ego vero in transferendo ipsum auctoritates Bibliæ ab isto Judæo inductas scripsi in locis suis in Arabico pariter et in Latino, non prout in nostra habentur translatione secundum beatum Hieronymum, sed prout iste Judæus scripsit quando composuit istud opus. Et hoc feci ne aliquis posset mihi imponere, quod ego in textu præsumperim aliquid addere, vel diminuere, vel immutare; et super hoc erunt omnes qui sciunt Arabicum testes mihi. Et hoc dico quia Judæus iste nostram translationem non sequitur, ut audietis in processu. Me autem, ut credo, oportuit ipsum exponere in Latino prout ipse loquitur in Arabico, ejus modum loquendi quantum est possibile et ordinem observando; alias non interpres ejus, sed corruptor libri sui, merito possem dici; nec Judæi, si viderent ipsum librum in utraque lingua descriptum, tantum convincerentur per eum, si videant quod auctoritates in Latino ab hoc descriptæ Arabico discordarent. Sed cum solatio vestro, Pater et domine mi magister, hic est finis alius quem intendo. Conservet vos ordini nostro Dominus Jesus Christus per multa tempora in sua gratia et amore. Scriptum Parisiis per manum modici servi vestri Alphonsi in nomine Domini nostri misericordissimi, in quo speramus.

RABBI SAMUELIS PRÆFATIO.

SAMUEL Christianus (2), ISAAC Israelitæ S. Conservet te Deus, o frater, et permanere te faciat usquequo terminetur ista nostra captivitas, et congregetur ista nostra dispersio, et appropinquet spes nostra, et signet Deus beneplacitum suum super vitam nostram. Amen. Novi et expertus sum quod plenitudo scientiæ nostri temporis est in te, et tu es spes nostræ certificationis in dubiis Legis et

A Prophetarum, cum tuis expositionibus gloriosis. Unde ego particeps tuæ doctrinæ fieri desiderans, tibi expono exitus [æstus] cordis mei super illis quæ Legis sunt et Prophetarum, super quibus anxior cum timore. Quapropter recurro ad abundantem scientiam tuam et sapientiam, et mitto tibi libellum istum; sperans per te, Deo volente, in veritate confirmari ac in dubiis declarari.

RABBI SAMUELIS

MAROCHIANI

DE ADVENTU MESSIÆ QUEM JUDÆI TEMERE EXPECTANT
LIBER

Scriptus post annos 4060 ab ultima eversione Hierosolymæ sub Tito imp., id est post annum 4072 a Natali Domini.

CAPUT PRIMUM.

Quare Judæi sint in ira Dei.

Desidero, domine mi, certificari per te, et testimoniis Legis et Prophetarum, et aliarum Scripturarum, quare nos Judæi generaliter percussi sumus a Deo in captivitate ista, in qua sumus, quæ potest vocari proprie ira Dei perpetua, quoniam non habet finem. Nam modo sunt mille anni completi, et ultra, quod per Titum fuimus captivati. Nos scimus quod patres nostri adoraverunt idola, et occiderunt prophetas et legem Dei abjecerunt; et propter omnes istas transgressiones. Deus non percussit eos captivitate, nisi per septuaginta annos in Babylonia, et post tempus præfatum placatus est eis, et reduxit eos in terram suam. Et, secundum Scripturam, ira Dei fuit tunc temporis validissima super omnes iras, quæ ante tempora illa commemorat Scriptura, et tamen, ut dictum est, pœna tantorum peccatorum non fuit nisi septuaginta annis. Et nunc, domine mi, ira Dei quæ in præsentem punit nos non habet terminum, nec finem in Prophetis. Si voluerimus dicere quod ista præsens ira in qua sumus sit adhuc illa ira propter quam fuit illa captivitas septuaginta annorum, quia tunc complete satisfactum est de peccatis prædictis per illos patres nostros, nos facimus Deum mendacem, quod absit, quoniam ipse Deus verus et gloriosus illi captivitati imposuit præfatum terminum per prophetas, scilicet septuaginta annos. Unde talis non est responsio, sed evasio, seu excusatio, nec esset coram intelligentibus proponenda; et si dixerimus quod Deus in illa transmigratione misertus est unius partis generis nostri, et non alterius, et illos quorum misertus est reduxit ad reedificandum templum, ut dicit propheta Jeremias, et quod nos sumus de illis quorum non est misertus,

B tunc dicent nobis Christiani quod Deus misertus est eorum qui adoraverunt idola, et qui occiderunt prophetas, ergo et nobis, quia nos non peccavimus. Item in patribus peccatoribus fuit pœna divinæ ultionis in certo termino, quare ergo nostra pœna esset sine termino, qui non peccavimus? Itaque longa est et sine termino pœna in qua sumus, modo jam sunt mille anni, nec in lege nec in Prophetis hujus pœnæ terminum possumus invenire. Quare, domine mi, cum Deus punierit patres nostros propter idololatriam et propter interfectionem prophetarum, et pœna et culpa sint notæ in Scriptura, cum Deus non punit bis idipsum, pro peccatis illis præteritis fuit pœna, scilicet captivitas septuaginta annorum. Et cum Deus non punit universaliter nisi propter universale peccatum, oporteret quod post illam captivitatem nos peccavimus omnes coram Deo peccato majori quam fuerit idololatria primorum parentum, et quam fuerit interfectio prophetarum, ex quo Deus pro illis peccatis punivit patres nostros septuaginta anni et non amplius, et nos punivit, jam sunt mille anni et ultra, et punit: dispersit nos per quatuor partes mundi. Tamen quidquid contingat, Dei sumus in omni eventu, quia nulla est excusatio super dicta. Responde.

CAPUT II.

Probat quod, pro quodam gravi peccato in quo sunt, sint in hac dispersione, et arguitur contra eorum observantiam Legis.

D Supposito igitur, domine mi, quod sumus in peccato aliquo maximo, rogo nunc quod certifies me, si postquam Deus dispersit nos de Jerusalem et misit in captivitatem istam longissimam seu perpetuam, propter illud peccatum, auctoritate nostra et propria voluntate sine speciali mandato Dei, cur nos

(2) Judæus tamen adhuc librum suum scripsit.

in captivitate ista non incœpinus observare circumcisionem, et Sabbatum, et alias cœremonias quas tenemus secundum legem Mosi. Nam nos cognoscimus quod a tempore quo Titus destruxit civitatem sanctam, et templum combussit et bibliothecas, et nos in captivitatem istam dispersit, et ex tunc cessavit inter nos vigere sacrificium, oblationes et holocausta, et Deus non promisit nobis postea, per prophetiam, nec per revelationem aliquam certam, quod nos deberemus redire aliquando in Jerusalem in statu pristino, nec mandavit nobis postea quod observaremus observantias prœdictas. Videtur ergo sequi quod nos non a Deo, sed ab aliis qui erant in ira Dei observantias prœdictas accepimus et tenemus. Et videtur quod juste dicent nolis adversarii nostri : Sicut vos observatis circumcisionem et Sabbatum et legitis in synagogis libros Mosi et prophetarum sine mandato Dei, quare non assumitis vobis similiter et sacrificium et non facitis vobis sacerdotem, et regem, et principem, et unctiones sanctas et incensum, et quare non œdificatis vobis altaria, et servatis cœremonias et omnia alia quæ sunt in Lege contenta, si Sabbatum, et circumcisionem, et plura alia quæ observatis secundum traditiones vestras sine mandato Dei propria voluntate, ex utraque parte curritis in offensam Dei ? Et si hæc prœdicta facitis contra voluntatem Dei, vel si dicitis quia voluntas Dei est quod hæc servetis, et bene placitum, quod tamen ostendere non potestis, quare non observatis supra dicta alia, quorum multa facere potestis ? Et si non permittunt vos facere reges populi sub quibus jacetis, permittunt tamen vos multa alia facere, sicut permittunt circumcisionem et libros et synagogas, et alia quæ servatis. Et ad hæc, domine mi, non est nobis in promptu responsio sufficiens, ut videtur. Sumus tamen Dei in omni eventu.

CAPUT III.

Quomodo omnis observantia legis Judæorum non est acceptabilis Deo propter peccatum in quo sunt.

Invenimus, domine mi, Deum loquentem per os Zachariæ, et dicentem, ubi loquitur de illa prima captivitate brevi : « Hæc dicit Dominus Deus sacerdotibus et populo terræ : Quando jejunastis et plorastis in sexto et septimo toto tempore septuaginta annorum, intellexistis quod jejunaretis ad me, aut ploraretis, ego tale jejunium nolui a vobis (Zach. vii). Nostra autem translatio aliter se habet, sed ego scribere propono, sicut jacet in Arabico auctoritates quas Samuel iste adducit, non sicut sunt in nostra Biblia.) Innuit Dominus, domine mi, in prœdictis verbis quod dum nos Judæi fuimus per septuaginta annos in dicta captivitate, fuimus sine lege, quia jejunium non habuimus, neque habemus a lege sicut alias observantias, et similiter fuimus sine circumcisione et sine Sabbato, et sine dubio omnia hæc non valent, dum ira Dei manet super populum suum. Illa vero prima ira Dei fuit brevis, quia septuaginta annorum ; ista quidem

A in qua nunc sumus, est longa jam mille annorum et ultra, et non invenitur ei terminus in Prophetis, et timeo, Domine mi, quod, sicut Deus misit in captivitatem illam brevem patres nostros sine lege et sine observantiis, nec acceptavit jejunia, nec observantias legis eorum, quousque fuit completum tempus pœnæ ipsorum, scilicet septuaginta annorum, sic in ista captivitate ultima non acceptet opera quæ fecimus secundum observantias legis. Quare constat quod nos sumus in majori peccato nunc quam patres nostri fuerint in Babylonia. Unde nos sumus in majori ira Dei quam illi essent, et per consequens opera sunt ei minus placita, et nos sumus ei magis odiosi. Et patet quod illi propter mortem prophetarum, et quia idola coluerunt, fuerunt tantum septuaginta annis in captivitate ; et nos propter magnum peccatum et maximum sumus captivi. Jam sunt mille anni, et ultra. Et hæc captivitas, domine mi, sine dubio est illa quam Deus per os Danielis prophetæ vocat desolationem, cum dicit : « Usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio, etc. (Dan. ix). » Prima captivitas vocatur transmigratio. Quia post modicum tempus fuerunt reducti cum honore in Jerusalem. Sed hæc vocatur desolatio perpetua, in qua pro certo non miseremur nostri, sicut non miseremur patrum nostrorum in Babylonia, excepto quod consolabatur eos per prophetas, qui promittebant illis liberationem, et erant omnes simul ; nobis autem nihil promittitur, et insuper dispersit nos per universa regna mundi. Attamen quidquid contingat, Deû sumus in omni eventu.

CAPUT IV.

Ostendit quod Judæi sunt cæci.

Domine mi, valde mirabile est mihi de nobis. Speramus enim quotidie liberationem de captivitate ista, et semper de hoc loquimur, et semper loquimur de reductione nostra in Jerusalem, et ideo sumus cæci vel deceptores simplicium. Nam constat quod post dispersionem nostram quæ facta est per Titum, non apparuit in nobis propheta qui nobis promitteret reductionem, nec etiam post captivitatem septuaginta annorum fuit propheta qui loqueretur de ista captivitate quæ non habet finem, nisi in fine mundi. Nec liberationem habet nisi per consummationem sæculi, quia Daniel vocat desolationem sine fine (Dan. ix). Unde timeo, domine mi, quod, cum tanta captivitas non possit manere super totam gentem nostram a Deo, nisi propter maximum peccatum in Deum ; quod majus est quam interfecisse prophetas et adorasse idola, propter quæ peccata patres nostri fuerunt puniti ; quod, sicut Deus non miseret nostri in vita, cum in eodem peccato perseveremus, sic etiam non miseremur mortuis ex nobis. Attamen sumus Dei in omni eventu qui evenerit.

CAPUT V.

Quod Judæi decipiunt alios et seipsos.

Domine mi, videtur quod decipiamus alios et nos

ipsos, quia in libris legum et prophetarum habemus Deum promittentem nostræ genti liberationem et congregationem de dispersione multipliciter. Sed bene advertenti omnes promissiones quas habuimus, vel fuerunt completæ ante captivitatem septuaginta annorum et in ipsis septuaginta annis, vel promissiones fuerunt propter peccata illorum quibus promissiones factæ sunt totaliter impeditæ, sicut propono coram te, domine mi, exempli gratia, ista pauca dicuntur in Ezechiele: « Si feceritis iustitias meas, et mandata mea servaveritis, congregabo vos de quatuor partibus mundi, et levabo vos, et adducam vos per mare, et reducam vos in domum sanctam vestram (Ezech. vi). » Ecce quod id quod Dominus nobis promittit per Ezechielem in prædictis verbis et aliis locis libri ejusdem prophetæ, jam completum est ante illam captivitatem septuaginta annorum. Ut omnes promissiones Domini tales majores et minores, quæ in diversis locis sacrorum librorum continentur, completæ fuerunt antequam caderemus in istam ultimam captivitatem quæ non habet finem, modo jam sumus in millesimo anno, et ultra, nec in aliquo libro prophetarum ejus terminum invenimus, nec ulla Dei promissio, ubi agit de liberatione et congregatione, intelligitur de ista captivitate perpetua, sed de illis tribulationibus et dispersionibus, ante dictos septuaginta annos, nec postea congregatio de dispersione promissa est nobis. Unde oportet quod post illos septuaginta annos commiserimus illud peccatum magnum, propter quod Deus sine termino punit nos; in quo peccato sumus et manemus omnes, aliter Deus misericordiam suam non continuisset in nobis ira tam longa. Nam videmus per Scripturas quod omnia peccata quæ commiserunt patres nostri ante septuaginta annos prædictæ captivitatis punita fuerunt, et de multis exempla hæc pauca induco. Peccaverunt patres nostri, ante illos septuaginta annos, qui exiverunt de Ægypto; et promissio, eis facta, in eis locum non habuit, sed in peccatis suis in deserto mortui eunt (Jos. v). Peccavit enim Moses ad aquas contradictionis, et terram promissionis non meruit (Deut. xxxii). Peccavit ipse Aaron, et portavit pœnam (Num. xx). Heli sacerdos peccavit, et ruptis cervicibus exspiravit (I Reg. iv), et posteritas ejus sacerdotio privata est, et tamen Deus promiserat sacerdotium in æternum. Sed hujusmodi promissa intelliguntur semper, nisi propter peccata non mereantur accipere, ut patet in regno David, quod carnalis posteritas ejus privata est regno. Sicut etiam Deus verus et gloriosus promisit Abraham et semini suo terram illam in æternum possidendam, et frequenter perdiderunt eam propter peccata sua, et frequenter restituit illis Dominus usque ad ultimam vicem qua perdiderunt. Jam sunt mille anni; et ultra, et jam non est spes recuperandi eam, quia manemus omnes in eodem peccato, propter quod

A terram nostram perdidimus. Et, domine mi, multum mirabile est, cum omnes concordemus quod oportet quod post captivitatem septuaginta annorum in Babylonia peccavimus contra Deum maximo peccato, et tamen nullus est qui dicat quod id est peccatum propter quod incurrimus tanta mala. Et si aliquis nostrum cognoscat nostram causam, et peccatum, propter quod incurrimus tanta mala, nullus tamen id aperit proximo suo, nec ipsemet qui cognoscit in suam convertit utilitatem, sed omnes jacemus prostrati. Et videmus manifeste quod in prædicta captivitate septuaginta annorum erat Deus cum patribus nostris in prophetis, id est, Jeremia et aliis prophetis, et dedit eis Salathiel ducem, et principes, et sacerdotes, cum quibus exiverunt de Babylone, peracta pœnitentia, et, placato Deo, ædificaverunt Jerusalem, et templum, et alias civitates, et effudit Deus super illos misericordias suas copiose. Et tamen in ista captivitate nullus propheta nobiscum est, nec Deus, ut apparet. Igitur, domine, inquiram et non cessabo quærere quod peccatum id est tantum, propter quod sumus in hac captivitate mille annis, et ultra, nec habemus prophetam, nec regem, nec sacerdotem. nec altare, nec sacrificium, nec unctionem, nec incensum, nec purificationem, imo facti sumus abominabiles toti mundo, sicut Deo, et contemptibiles; in solo corde tantum nostro regnat superbia, quia nos ipsa præferimus toti mundo. Et quod super hoc sentio pandam tibi, domine. Nec minus, quidquid evenit, nos Dei sumus.

CAPUT VI.

Quod sit illud peccatum propter quod Judæi sunt in hac captivitate.

Nunc ergo, domine, paveo quod id peccatum propter quod sumus in hac desolatione, et in hac captivitate ista, sit illud peccatum super quod locutus est Deus per prophetam Amos cum dicit sic: « Super tribus sceleribus Juda convertam vel transferam Israel, et super quarto non transferam (3) eos, quoniam vendiderunt justum pro argento (Amos ii). » Et nos, domine mi, secundum doctrinam nostram dicimus quod iste justus fuit Joseph filius Jacob, qui fuit venditus a fratribus suis in Ægypto, et hoc tenerem ego, nisi quia sermo divinus ponit istud peccatum venditionis quartum in numero peccatorum seu scelerum Israel. Ipsi etiam Christiani quibus sanctorum librorum studium videtur esse traditum a Deo respondent doctrinæ nostræ prædictæ, et dicunt quod primum in quatuor sceleribus Israel est venditio Joseph a fratribus suis. Et secundum peccatum sive scelus, assignant adorationem vituli in Horeb. Et tertium scelus occisionem prophetarum, propter quod fuimus captivati in Babylonia septuaginta annis. Et dicunt quod quartum scelus Israel fuit venditio justii, scilicet Jesu, qui ad litteram fuit venditus, post transmigrationem præfatam septuaginta annorum. Et si nos, domine, volumus

(3) Ibi in Biblia nostra est *convertam*, hic habet *transferam*, et est ad propositum ejus magis.

tenere præfatam doctrinam nosram, et respondere Christianis, oportet quod nos assignemus in Israel ante venditionem Joseph varia scelera præcessisse, ut ipsa venditio Joseph sit quartum scelus. Sed hæc non poterimus sustinere, quia testimonium libri Genesis est contra nos, qui venditionem Joseph ponit primum scelus filiorum Israel. Et propheta Amos ponit expresse quartum scelus venditionem justi, propter quod fuimus in captivitate, de qua loquitur Deus, comminans quod non reducet nos ultra in terram promissionis, cum dicit : « Et super quarto non transferam eos, quoniam vendiderunt justum pro argento (Amos 11). » Et manifeste apparet mihi quod nos, super illo peccato quarto venditionis justi, juste sumus puniti; jam sunt mille anni, et ultra, in quo tempore nil proficimus inter gentes, nec est spes proficiendi amplius.

CAPUT VII.

Quod justus Jesus, Christianorum Deus, injuste, venditus.

Expavescio, domine mi, et timeo quod iste Jesus quem colunt Christiani sit ille justus venditus pro argento secundum Amos prophetam. Et timeo quod de ipso sunt hæc quæ mihi occurrunt testimonia prophetarum, et illa eadem in doctrina sua valde aperte applicant Christiani. Isaias propheta dicit : « Væ genti peccatrici, filiis sceleratis, quoniam ipsi elongaverunt se a Deo, et blasphemaverunt sanctum ejus, et inclinati sunt retrorsum (Isai. 1). » Item idem propheta dicit : « Quasi ovis ad occisionem ductus est; qui non aperuit os suum (Isai. LIII). » Item dicit : « Vir habens dolorem et sciens infirmitatem (ibid.). » Item : « Fuit despectus et propter hoc non reputavimus eum; ipse enim oblatus est, quia ipse voluit (ibid.). » Item : « De angustia iudicii depositus est, generationem ejus quis enarrabit (ibid.)? » Item : « Propter culpam populi mei transfixi eum, et dabit injuriatores pro sepultura et divites pro morte sua (ibid.). » Et timeo, domine mi, quod injuriatores fuerunt patres nostri et divites, Pilatus, et Herodes, et Anna Caiphas, sicut dicit propheta David : « Consurrexerunt omnes reges terræ et majores, et contra Deum et contra Christum ejus (Psal. 11). » Reges scilicet prædicti; majores, scilicet patres nostri. Et timeo, domine, quod iste Jesus sit ille commutatus et venditus pro argento, de quo loquitur Zacharias propheta, et Amos et alii prophetæ. De quo etiam loquitur Isaias propheta : « Deponet omnes iniquitates et orabit pro infidelibus (Isai. XLIII). » Timeo ego, domine mi, quod iste Jesus sit ille justus de quo dicit David : « Delectati sunt in animam justi et sanguinem innocentem condemnabunt, et propter hoc destruet eos Deus, et disperdet illos Dominus Deus noster (Psal. XCIII). » Et timeo, domine mi, quod iste sit ille justus de quo loquitur Jeremias, cum dicit : « Homo est, et quis est qui intelligit eum? » Item Jeremias in Threnis : « Species vultus nostri, Christus Deus captus est pro peccatis nostris. Cui dixi-

mus : In umbra tua vivemus inter gentes (Thren. IV). » Timeo etiam, domine mi, quod iste sit ille justus de quo dixit Deus per os Zachariæ propheta : « Dicitur enim in illa die : Quæ sunt istæ plagæ in palmis tuis. Et respondebit : Plagatus fui in medio domus meæ inter illos qui dilexerunt me, et levavit enseme pastor meus supra me (Zach. XII). » Item : « Aspicient ad me die illa, et illum quem transfixerunt, et plangent super illum quasi planetum unigeniti (Zach. XII). » Timeo etiam, domine mi, quod iste fuit justus ille de quo dicit Habacuc : « Cornua in manibus ejus, ibi abscondita est fortitudo ejus, etc. (Habac. III). » Et concordat Evangelium Christianorum, ubi narratur mors Jesu, et dicitur : « Cum autem venissent ad Jesum, invenerunt eum mortuum, et misit unus ex eis lanceam suam, et transiit (Matth. XXVII). » Paveo, domine mi, quod iste sit justus de quo dicit Habacuc : « Egressus es, Domine, salvare populum tuum cum Christo tuo (Habac. III). »

CAPUT VIII.

Quomodo post occisionem facta est dispersio Judæorum secundum Danielem.

Expavescio, domine mi, super his : Quis fuit iste justus sine peccato, de quo loquitur Isaias propheta; et quis sit ille justus venditus pro argento, propter quod dicit Dominus per Amos prophetam, ubi supra, quod in testimonium parti sceleris non transferet eos in terram promissionis amplius. Videtur etiam, domine mi, quod completum est, quod scribit Daniel, IX capite, ubi dicit : « Postquam consummatæ fuerunt sexaginta duæ hebdomadæ, occidetur Christus, et tunc veniet populus cum principe venturo, et destruet civitatem, et domum comminuet, et condemnabunt eam, et auferetur sacrificium, et consummabitur destructio perpetua (Dan. IX). » Et non est dubium, domine mi, quin destructio desolationis perpetuæ sit captivitas ista in qua sumus, jam sunt mille anni. Et aperte dicit Deus per prophetam quod erit desolatio perpetua post occisionem Christi, sicut est desolatio nostra postquam Jesus fuit occisus, nec comminatus est Deus nobis perpetuam desolationem, nisi per occisionem Christi. Et si voluerimus dicere quod ante mortem Jesu fuimus in desolatione, ad hoc respondent nobis Christiani quod ante mortem illam non fuit desolatio, nisi septuaginta annis, et post hoc fuimus apud Deum in gratia et honore. Certe, domine mi, ego non video evasionem contra prophetiam istam, quia de facto isto probatur nobis quod postquam a reedificatione fuerunt completæ septuaginta duæ hebdomadæ supra annos, qui sunt anni cccc et xxxiii, tunc fuit Jesus occisus a patribus nostris, et postea venit dux, scilicet Titus et populus Romanus, et fecerunt nobis secundum prophetiam istam, hodie sunt mille anni et ultra, et nihilominus si in ira Dei sumus, et tamen in ipso speramus. Et si dicamus quod Christus venturus est et nondum venit, et rehabebimus terram promissionis, et reedificabimus civitatem et habebimus gratiam Dei et honorem in terra nostra,

et ista dissolutio non perpetua. Respondebant Christiani quod adhuc ergo manet nobis occisio Christi, et adventus Titi, et populi Romani, et desolatio peior ista in qua jam fuimus per mille annos. Heu, domine, non excusatio nec evasio consona!

CAPUT IX.

Quod duo sunt adventus Christi.

Timeo, domine mi, quod Christus jam venit, et jam adimplevit primum adventum suum, quia in Scripturis nostris invenimus duplicem ejus adventum. Primus adventus Christi describitur in Prophetis in paupertate et humilitate; secundus in gloria et majestate. Et de utroque adventu proponam illa quæ mihi occurrunt. De primo adventu dicit Deus per os Zachariæ: « Lætare, filia Sion, ecce præceptor tuus venit pauper, equitans asinum (Zach. ix). » Et in isto adventu describit eum Isaias respectum (Isai. liii), Daniel occisum (Dan. ix), Zacharias et Amos venditum (Zach. ix), et tamen jam fuerunt completa (Amos. iii) quæ in libello descripsit et describam, Non reputavimus eum, id est, non cognovimus eum, sicut dixit Isaias propheta (Isai. liii); sed despeximus eum et prævaluimus contra eum. Sed gloria ejus et majestas erit manifesta in secundo ejus adventu, quando ignis et flamma præcedet eum, et exardescet, et inflammabit in circuitu inimicos ejus (Psal. xciii), sicut dicit Deus per os prophetarum David et Isaie. Et timeo, domine mi, quod Christus non judicabit aliter quam cum igne ad mortem, quia nos interfecimus omnes prophetas qui annuntiaverunt nobis de ipso. Deus testificatur contra nos per os Eliæ prophætæ quarto libro Regum. « Et sic interfecimus illum justum, propter quem sumus in ira Dei sine fine. » Attamen Dei sumus.

CAPUT X.

De primo adventu Christi.

Timeo, domine mi, Deus describit apte duos adventus Christi per os Isaie prophætæ, cum dicit: « Consurge, consurge, induere fortitudinem, brachium Domini (Isai. li). » Bis dicens « Consurge, » propter ejus duplicem adventum. Et sigillatim clare primum Christi describit adventum quantum ad passionem et dejectionem, cap. quinquagesimo et quinquagesimo tertio per totum. Et specialiter cum dicit: « Vidimus eum et non erat aspectus et species, neque decor, etc. (Isai. liii). » Primum ejus adventum ponit Isaias, cum dicit: « Parvulus natus est nobis (Isai. ix). » Et statim subjungit secundum ejus adventum, cum dicit: « Et vocabitur fortissimus gigas, potens, super thronum David sedebit, ut confirmet illum ab initio usque in æternum (ibid.). » Zacharias autem propheta describit eum pauperem et sedentem super asinum (Zach. ix). Et quid aliud est hoc, nisi quod propheta describit primum adventum in humilitate, et secundum in potentia et majestate? Sic enim describit eum Daniel circa medium, ubi dicit: « Considerabam vel aspiciebam in visione noctis, et ecce in nubibus cæli quasi filius

A hominis veniebat, et usque ad Antiquum dierum pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt eum, et dedit eis potestatem et honorem et regnum, omnes populi, tribus ac linguæ adorabunt eum et servient ei (Dan. vii). » Hebræus habet: « Tribus ac linguæ honorabunt eum, et non deficiet potestas ejus, quia non auferetur, et regnum ejus manebit in æternum. » Nostra autem translatio habet. « Tribus ac linguæ servient ei, potestas ejus potestas æterna, quæ non auferetur, et regnum ejus quod non corrumpetur; alias, et non deficiet potestas ejus; alias potestas ejus in æternum, et regnum ejus manebit in æternum, alias, non corrumpetur. » Et manifestum est, domine mi, quod in secundo adventu sedebit Christus ante Antiquum dierum, qui est Deus ad iudicium, sicut sedit in primo adventu ante patres nostros, Judæos, ut iudicaretur. Et istos duos adventus Messiae, id est Christi, innuit propheta David in psalmo cum dicit: « Quia venit, quoniam venit judicare terram (Psal. xcvi). » Propter primum ejus adventum qui fuit simplex, dicit: *quia venit*; propter secundum vero quia erit cum potentia, dixit, *quoniam venit judicare terram*. De secundo ejus adventu loquitur Zacharias cum dicit: « Imprimunt vestigia pedes super montem olivarum, etc. (Zach. xiv). » Et nos, domine, non dicimus quod Deus in essentia sua et natura habet pedes, nec carnem, nec ista quæ corporis sunt, sed habere pedes convenit omni creaturæ corporeæ. Dicit etiam David propheta quod supra allegatum est, loquendo de secundo ejus adventu: « Ignis in conspectu ejus exardescet, et in circuitu ejus inflammabit (Psal. xlix). » Sed, domine, non dicimus quod Deus sit circumscriptus, quod aliquid posset esse in circuitu ejus, in quantum Deus; sed auctoritates similes habent veritatem ad litteram in illo justo quem prophætæ describunt, nunc loquentes de ejus humilitate, nunc de ejus majestate, et de hoc loquitur Malachias cum dicit: « Ecce Dominus venit, et quis poterit stare ante adventum ejus? ipse enim quasi ignis conflagrans et sedebit et liquefaciet argentum et aurum (Mal. iii). » Ecce qualiter justus ille qui fuit iudicatus, veniet in secundo adventu. Et attende, domine mi, qualiter describit eum ibidem propheta in eodem capite, cum dicit: « Tunc ego veniam et intrabo in iudicio ad eos, et ero testis verax super adulteris, et malis, et perjuris, et super illos qui defraudant mercedem mercenarii, et qui spoliant pupillos et viduas, et opprimunt peregrinum et pauperem (ibid.). » Et idem, domine mi, describit Ezechiel cum dicit ubi loquitur de pastoribus et ovibus, dicens: « Ego separabo ab eis, scilicet a justis, transgressores et incredulos (Ezec. xxxiv). » Hæc non habet translatio nostra, sed in Arabico dicit sic: O domine mi, ecce quod in secundo adventu separabit incredulos in medio justorum, sicut etiam dicunt Malachias et Ezechiel clare. Et primo adventu nemo nostrum cognovit eum, quia exiverat limites humanæ naturæ.

Sicut dicit Deus per os Esaïæ prophetae : « Et inter iniquos computatus est, et propter hoc non reputavimus eum (*Isai. LIII*). » Et Jeremias dicit : « Ipse est homo, et quis scit eum ? » Et timeo, domine mi, quod patres nostri in primo adventu Messiaë defecerunt, et erraverunt, et propter hoc sumus in ista captivitate, quæ non habet finem. Et tamen quidquid contingat, Dei sumus, et in ipso speramus.

CAPUT XI.

De secundo adventu Christi cum potentia judicaturi.

Domine mi, paveo ne iste justus iudex sit ille qui judicaturus est cum potentia in adventu secundo, et qui fuit Salvator in adventu primo omnium qui crediderunt in eum, quoniam propheta David dicit de illo : « Notum fecit Dominus salutare suum, et in conspectu gentium revelavit justitiam suam (*Psal. LXXVII*). » Adhuc dicit Esaïas : « Hauretis aquas de piscinis Salvatoris (*Isa. XI*). » Quod dictum, secundum videre meum, intelligo de baptismo. Nam in primo adventu salvavit per aquam, et in secundo judicabit per ignem. Et de isto Salvatore dicitur, domine mi : « Scio quod Salvator meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum et in carne mea oculi mei videbunt Deum meum (*Job. XIX*). » Attende, domine mi, quod vocat justum Salvatorem Deum, constat autem quod oculi carnis non videbunt Deum. Ecce habemus secundum Scripturas quod Salvator est ille Deus justus, de quo est sermo, et solus potest dici verus justus, quoniam nullum peccatum fecit, secundum quod de illo Deus testificabitur per os Esaïæ prophetae : « Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus (*Isai. LIII*). » Nec de Mose, nec de aliquo prophetarum dicitur, quod sit Salvator justus et sine peccato, quia Moses peccavit, et omnes prophetae peccaverunt, sicut vos scitis, domine mi. Et ideo nullus eorum vocatur justus in Scriptura, sed illud nomen isti soli servatur. Et sine dubio, non salvantur, nisi hi qui credunt primum adventum suum; et illi qui non credunt, non habent causam aliquam quod salventur in secundo adventu ejus, sed digni sunt morte. Quia digni erant morte illi qui non credebant Mosi, et non obediabant ei qui fuit peccator, quanto magis digni sunt igne illi qui non credunt, et blasphemant justum et Dominum qui peccatum nescivit unquam? (*Isa. LIII*). Quidquid tamen eveniat Dei sumus nos

CAPUT XII.

De ascensione Christi.

Domine mi, nos invenimus in Scripturis quod Christus exaltabitur de terra ad cælum, et ego timeo quod illud sit completum in isto qui fuit interfectus a patribus nostris, et de ista exaltatione dicit David propheta in psalmo : « O magnates, aperite portas principatus vestri, et elevamini, portæ æternales, et introibit princeps gloriæ (*Psal. XXXII*). » Et attende, domine, quod respondent illi : « Quis est iste princeps gloriæ? » et ipse respondebit illis : « Dominus virtutum, fortis in prælio (*ibid.*). » Et constat, domine mi, quod

A justus iste Dominus virtutum, non habuit prælium, nisi in primo adventu suo, quia quando sedebat ad judicandum ignis in circuitu ejus exardescet et inflammabit in circuitu inimicos ejus, et conflagrabit justos per ignem quasi argentum (*Psal. XLIX*); et hoc ultimo ejus adventu. Nullus autem præliabitur contra illum, nec locus erit pugnae. Adhuc de justis hujus exaltatione dicit Esaïas : « Quis est iste qui venit de Edom de terra, rubens vestimentis ejus de Bosra, sicut ille formosus in stola; et respondet his justus iste : Ego qui loquor justitiam, sum expugnator ad salutationem, et dicunt ei Angeli : O domine, quare rubrum est vestimentum tuum sicut calcantis torcular? Respondet, dicens : Torcular calcavi solus, et non erat vir mecum (*Isai. LXIII*). » Vide, domine mi, quam proprie loquitur Esaïas, et timeo quod hujus justis responsio non tangat nisi nos, cum dicit : « Calcavi eos in ira mea, donec aspersus est sanguis eorum super indumenta mea, et inquinata sunt omnia vestimenta mea. Sed dies ultionis in corde meo, et annus tribulationis meæ venit (*ibid.*). » Quantum ergo sperare possumus in justo isto, domine mi, ubi scimus ipsum de nobis angelis fuisse conquestum in cælo, et notificavit eis quod ipse calcaverit torcular solus. Et quid aliud calcavit in ira sua, nisi nos qui, post bellum quod habuit in primo adventu suo, prostrati sumus ab eo, et calcati; jam sunt mille anni, et adhuc restat dies ultionis in ultimo ejus adventu, et annus retributionis in corde suo. Utinam, domine mi, quando interfecimus Esaïam, delevissemus istam auctoritatem prædictam de prophetia sua, quod nunquam legeretur ab aliquo. Et ecce quod David vocat bellum, cum dicit : « Dominus virtutum fortis in bello (*Psal. XXXII*). » Hoc Esaïas vocat torcular. Heu, domine mi, nos bibimus mustum illud, de quo etiam dicit Jacob patriarcha, et propheta, ut habetur in libro generationis creaturarum de Juda : « Lavavit stolam in sanguine (*Gen. XLIX*). » Scilicet uvæ, sicut est factum in nobis in primo adventu Messiaë; sed quid faciemus in adventu ejus ultimo, quando stabunt homines coram homine judicante, et in circuitu erit ignis paratus ad devorandum illos, contra quos tulerit sententiam? Tunc enim non erit tempus belli, nec jam in torculari calcabitur, quia jam tunc non erit locus nec tempus poenitendi nec refugii, sed justitia, ut sicut ipse judicatus, fuit sine peccato quod inveniretur in eo, sic ipse judicabit peccatores. Dicit enim Deus in prophetia Salomonis : « Quando justus recipiet judicium, ubi erit impius, et peccator? (*Prov. XI*). » Unde si justus vix salvabitur, quid erit tunc de impio? (*I Petr. IV*.)

CAPUT XIII.

Adhuc fortius probat corporalem Christi ascensionem.

Valde timeo, domine mi, quod hæc quæ dicta sunt testimonia prophetarum de illo justo, quod scilicet fuit venditus pro argento, ut dicit Amos propheta, quod calcavit torcular, ut dixit Esaïas, quod gessit bellum cum patribus nostris, sicut dicit David,

quod captus fuerit in peccatis nostris, sicut dixit Jeremias, quod vulneratus fuerit in palmis suis, sicut dixit Zacharias, quod super ejus vestem missæ sunt sortes, sicut dicit David (*Psal.* xxi), quod ascendit in cælum, sicut dixit idem propheta, et alii, quod non conveniat Deo in essentia sive in natura divina, secundum quam nec resurgit, nec exaltatur, nec sedet, nec descendit. Ex his quæ dicta sunt sequitur necessario quod jam venerit ille justus, cujus naturæ corporeæ hæc prædicta, et similia, poterunt convenire. Si autem tibi videtur forte durum credere, domine mi, quod homo corporeus ascendit in cælum, audi auctoritates et exempla quæ mihi occurrunt de Scripturis nostris. Et super hoc dicit David propheta de illo: « Ascendit Deus in altum et salvabit captivitatem, dedit dona hominibus. » Dicit etiam in psalmo lxxvii de ascensione ejus: « Jubilate Deo et glorificate nomen ejus, iter facite, qui ascendit de partibus occidentis, Dominus nomen illi. » Adhuc, domine mi, dixit David de illo in psalmo quem tu habes in corde: « Jubilate Deo qui ascendit super cælum cæli ad orientem. » Et de isto dixit Amos: « Dominus est qui edificavit in excelso sedem suam. » Et de ipso dicit etiam David in psalmo: « Ascendit Deus in jubilo et Dominus in voce tubæ. » De ipso etiam dixit Aser propheta cap. 2: « Vidi hominem descendentem de corde maris et pervenit usque ad cælum (4). » Et quia non habemus istam prophetiam (4*), obmissi multa scribere quæ allegat super hoc. Dicit etiam Moses in cantico: « Levabo ad cælum manum meam. » Dicit etiam Isaias: « Consurge, consurge, brachium Domini. » Et de isto etiam ait Anna mater Samuelis: « Dabit Dominus imperium regi suo et sublimabit christum suum (*I Reg.* ii). » David etiam dixit: « Ascendit Dominus super pennas ventorum (*Psal.* xvii). » Et hæc auctoritates occurrunt mihi ad probandum exaltationem Christi corporalem usque ad cælum. Et sunt plures alie quæ tu, domine, bene scis. Nunc etiam exempla aliqua adducam de lege nostra, quia videtur etiam nobis multum conveniens credere quod in corpore ascendit in cælum, hæc est propter considerationem; nam in lege et in Prophetis invenimus quod Deus verus et gloriosus assumpsit de terra, et elevavit plures sanctos viros patres nostros. Etsi de istis non dubitamus propter eorum sanctitatem et propter testimonium Scripturæ, quare dubitamus de ascensione Justi in corpore et anima, cui magis Scriptura perhibet quam illis testimonium sanctitatis? Et quia durius bellum

secundum prophetas sustinuit, et plures captivitates mundi quam aliquis de prædictis. Et præterea, domine, sine exempli positione scis quod Mathusalem et Henoch justus (5), et Elias propheta fuerunt assumpti a Deo de mundo isto in corporibus suis. De Mose etiam non est dubitandum, quin sit in cælo in corpore et anima, ut dicitur *Deut.* xxxiv. Dixit Deus ad Mosen: « Ascende in montem nocte, et morere ibi, et ascendit in montem et mortuus est. Et nescivit homo sepulcrum ejus usque in hodiernum diem (*Deut.* xxxiv). » Et quid significat, quod sepulcrum ejus est ignotum in terra, cum ipse fuit propheta major et sanctior aliis, nisi quod Deus resuscitavit eum, et assumpsit eum in corpore et anima sicut alios justos assumpsit, et elevavit ad locum ubi sunt (6)? Nec nos debemus mirari supra hoc, quod aer iste levis et subtilis posset portare corpora tam grossa et ponderosa, quia nos scimus quod aqua, quæ est in raritate similis aeri, quando placuit potentie omnipotenti, portavit corpora filiorum Israel in eorum exitu de Ægypto (*Exod.* xiv), et quando fuit acceptum sacrificium, ignis descendit de cælo, et elevavit, et portavit corpora pecorum et boum quæ offerebantur Deo. Moses vero et Elias prophetaverunt de illius justis elevatione (*Gen.* v), ac alii prophetæ. Unde cum oportet nos esse credentes de elevatione corporea dictorum sanctorum, cur sumus increduli de elevatione istius justus, et eum elevatum esse in cælum, de quo tot sunt testimonia prophetarum in Scripturis, sicut dictum est, et posset induci, ut quia satis apparet quod Deus assumpsit prædictos sanctos, de quibus nullus dubitet, ut ad finem disponerentur corda hominum, et ut de ascensione sui Justus etiam non dubitarent. Est autem et alia causa quare et ipsi nostri dubitant, quia adventus ejus primus fuit occultus, et modus insolitus, sicut dicit Isaias: « Homo est et quis cognoscet eum? » (*IV Reg.* i; *Deut.* xxxix.) Idem propheta etiam dicit: « Virgo concipiet et pariet filium (*Isai.* liii). » Ubi advertendum est quod tacet de patre secundum carnem, et propter hoc quod alibi dicit: « Non reputavimus eum (*Isai.* vii). » Et Jeremias dicit: « Signum novum creavit Deus super terram. Mulier circumdabit virum, etc. (*Isai.* liii). » Dicit etiam Micheas: « Propter hoc dabit eis Deus usque ad tempus in quo parturiens pariet (*Mich.* v). » Et notandum quod non facit propheta mentionem de marito istius parturientis, cum, inquit, nativitatem istius justus qui solum natus

(4) Hæc in neutro Aggæi capite habentur, nec quidquam quod ad illa accedat, attingatve Christi ascensionem, sed bene quidem c. 2 de ejus adventu: Veniet, inquit.

(4*) Immo habemus eam, sed ipse tunc nescivit quod Aggæus in Latino vocaretur Aser in Arabico.

(5) Cautè lege, nam de Henoch et Elia tantum ex Scripturis docent Patres, vivos in corporibus ex hominum consortio assumptos; de Mathusalem vero nec Scriptura indicat, nec ullus Patrum prodit.

(6) Ita quidem de Mose sensit Philo, lib. iii de

Vita Mosis, sed est opinio aliena prorsus a mente sanctorum Patrum, cum ante descensum Christi ad inferos ejusdemque ad cælum ascensum, nullum fuisse beatum, aut in cælum receptum, fides catholica doceat. Potuit quidem Moses cum Christo resurgere, cum eodemque in cælum conscendere, ut multorum est probabilis opinio; at quod Moses statim a morte sua resurrexerit, et in cælum sublatus sit, idque colligere ex verbis *Deut.* xiv, manifestus est error. Vide lib. ix Maluendæ theologi Dominicani de Antichristo, cap. 8.

est præter solitum modum cursumque carnalem, qui A
est ex viro et femina, sicut de illo prædictum est
per os Isaiaë, cum dicit : « Audite, domus Jacob :
Deus dabit vobis signum : Virgo concipiet et pariet
filium, etc. (*Isai. vii.*) » Omnes autem alii sancti qui
dicti sunt, nati sunt de femina et viro, carnaliter
concepti in peccato, et omnes fuerunt peccatores, et
ipse Moses sanctior parentibus prophetis peccavit,
et confitetur per os suum se peccasse : de Justo
autem isto dicitur per Isaiaem : « Qui nunquam pec-
cavit, nec inventum est mendacium in ore ejus
(*Isai. liii.*) » De aliis omnibus sanctis dicit Deus per
os Job : « In omnibus sanctis suis non est inventus
sine pravitate (*Job. iv.*) » Et Jeremias propheta
dicit : « Corda hominum prava (*Jer. xvii.*) »

CAPUT XIV.

*De cæcitate Judæorum quod non credant Christum
advenisse, nec intelligant.*

Timeo, domine mi, quod sit completum in nobis
quod dixit Dominus per Isaiaem prophetam : « Ce-
cidit cæcitas super Israel quousque intravit pleni-
tudo gentium (*Isai. lix.*) » Et iterum dicit : « Au-
dientes audient et non intelligent, et videntes vide-
bunt et non cognoscent, quia corda istius gentis
sunt ingrossata (*Isai. vi.*) » Et adhuc eodem capite :
« Excæca cor populi hujus, et obtura aures ejus, ne
forte addiscant, et convertantur ad me et sanem
eos. » Et dixit Isaiaes : « Usquequo, Domine? et dixit :
Quousque sint civitates desertæ, et maneat domus
sine habitatore (*Ibid.*) » Dixit etiam Daniel :
« Claude sermones et involve prophetiam (*Dan. xii.*) »
Et Jeremias : « Peccatum Judæ scriptum est stylo
ferreo in lapide adamantino, et extensum super
latitudinem cordis eorum (*Jer. xvii.*) » Isaiaes capite
primo : « Cognovit bos possessorem suum, et asinus
præsepe domini sui; populus autem meus non in-
tellexit (*Isai. xi.*) » Et iterum Jeremias : « Milvus,
et hirundo, et ciconia sciunt tempus adventus sui,
populus autem meus non cognovit me (*Jer. viii.*) »
Et hæc omnia, domine mi, dicta sunt propter nos,
quia non cognovimus adventum illius Justo Domini.
Et de nobis dixit Dominus per Isaiaem : « Elongate
foras gentem cæcam, et non habentem oculos, et
surdam, et non habentem aures, ecce omnes con-
gregati sunt (*Isai. xliii.*) » Et quid voluit dicere
Propheta per hæc verba, nisi quod Deus nos repu-
lit, quia non cognovimus tempus istius Justo citius?
Et congregavit ad se in fide gentes loco nostri. Su-
per quod admiratus David dixit in psalmo : « Hæc
est mutatio dexteræ Excelsi (*Psal. lxxvi.*) » Nos
tamen Dei sumus in casu isto nostro, et captivitate
ista, quæ non habet finem, in qua sumus, jam sunt
mille anni, et hoc tamen accidit ita male patribus
nostris, qui adoraverunt idola, et occiderunt pro-
phetas et transgressi fuerunt Legem ex toto.

CAPUT XV.

*Ostendit reprobationem Judæorum propter eorum
perfidiam, et electionem gentium propter eorum
fidem.*

Timeo, domine mi, propter hoc quod quia non
credimus in isto Justo, idcirco accidit nobis et com-
pletum est illud quod dixit Deus per os Isaiaë : « Erit
prophetia tanquam verba libri clausi qui dabitur le-
ctori, et dicetur : Iste liber clausus est, nescio quid
est in eo, et tunc dabit nescienti litteras, non sum
lector ego (*Isa. xxix.*) » Et quæ clausura libri major
est, domine, quam clausura qua clausit Deus corda
nostra; jam sunt mille anni, et ultra, nec possumus
cognoscere per prophetiam nobis traditam a pro-
phetis super adventum istius Justo, propter quod
B alibi dixit Deus per prophetam : « Desolabitur
Hierusalem, et corruet domus sancta (*Isa. iii.*) »
Dixit etiam : « Terra nostra deserta, civitates no-
stræ succense igne, et remanebit Sion sicut tugu-
rium in vinea dissipata (*Isai i.*) » Hoc est, domine
mi, et jam sunt mille anni, et ultra. Dixit etiam
Esa'as : « Domine Deus, exaltabo nomen tuum, quia
posuisti civitatem in tumulum, et domum in confu-
sionem, ut non sit usque in æternum (*Isai. xxv.*) »
Et dixit : « Conteret populos contritione vasis figuli,
in quo non remaneat pars ad portandum carbonem
ignis, nec hauriendam guttam aquæ (*Isai. xxx.*) »
Completum est etiam, domine mi, quod dixit Daniel :
« Postquam fuit occisus Christus, remanebit deso-
latio perpetua (*Dan. ix.*) » In qua desolatione sumus,
jam sunt mille anni et ultra. Dixit etiam Isaiaes :
« Relicta est in urbe solitudo, et sibilabit terra
eorum sibilo usque in sempiternum (*Isai. xxiv.*) »
Dixit etiam Jeremias : « Argentum reprobum vocate
illos, quia Dominus projecit eos (*Jer. ix.*) » Dixit
etiam Isaiaes : « Ambulate in lumine ignis vestri, et
flammis quas succendistis vobis (*Isai. l.*) » In qui-
bus flammis nos sumus, jam mille anni sunt. Et
dixit etiam Amos : « Domus Israel cadet et non est
qui erigat eam (*Amos. v.*) » Et videtur mihi, domine
mi, quod Deus induxit super nos ruinam istam, post
adventum Justo hujus, postquam propheta nullus
surrexit in nobis, nec surget, sicut prophetatum est
nobis, quia nos manemus in incredulitate, non reci-
pientes fidem illius, sed negantes. Dixit etiam Oseas :
« Cum accubuit mulier super terram et peperit, di-
xit Deus : Voca nomen ejus *Sine misericordia*, quia
non miserebor populo huic (*Ose. i.*) » Et si Deus
projecit nos, et non miseretur nostri, ut experti
sumus, jam sunt mille anni et ultra, quæ utilitas
est nos habere legem, circumcisionem et Sabbatum?
Dixit Isaiaes : « Educ foras populum cæcum, sicut
eduxit nos de terra nostra Deus verus, et gloriosus
(*Isai. xxiv.*) » Jam sunt mille anni et ultra. Dixit
etiam idem : « Verus error abiit (*Isai. xxvi.*) » Et
quid est antiquum, nisi lex nostra, quæ recessit a
vobis, domine mi, cum rege, cum sacrificio, cum
incenso, et cum altaribus? et quid pejus nobis pote-
rit evenire? et quid est quod nos expectamus? Non-

ne videmus quod dispersit nos per quatuor partes mundi in dispersionem, sicut dixerunt nobis Moses, Jeremias, et Isaias, et alii prophetæ. Et tamen nos Dei sumus, et ad ipsum recurrimus in omni eventu.

CAPUT XVI.

Ostendit reprobationem Judæorum propter eorum perfidiam, et electionem gentium propter eorum fidem.

Timeo, domine mi, cum nos dicimus inter nos, Et ego et tu etiam sumus filii Jacob et Israel, quia jam completum est illud quod dicit Deus per os Isaiæ : « Interficiet te Deus, o Israel, et vocabit servos nomine alieno (*Isa. LXV*). » Paveo quod de illis servis simus, quibus debet imponi illud nomen, secundum quod Moses dixit Deuteronomii vicesimo octavo : « Erunt gentes in capite, et populus incredulus in cauda, » sicut nos sumus, jam sunt mille anni et ultra. De illis etiam dixit Jeremias : « Replebitur terra fide Dei, et redundabit sicut aqua maris; » et de illis dixit Salomon : « Domine Deus meus, cum venerit alienigena ad domum sanctam tuam, et invocaverit nomen tuum benedictum, exaudi eum, Domine Deus meus, ut discat universa terra nomen tuum timere, sicut populus Israel (*III Reg. VIII*). » In quo ergo gloriabimur, domine mi, et quare contemnimus gentes ! ex quo Salomon propheta fecit eas participes in timore Dei, et in domo sancta nobiscum, et forte nos indignos ejecit Deus de ista domo, et dedit eam istis, et de illis etiam dixit Moses : « Hæc dicit Dominus Deus meus : Replebitur tota terra gloria Domini (*Num. XIV*). » Et de ipsis dixit David : « Prævenient et convertentur ad Dominum universi fines terræ, et mille generationes (*Psal. XXI*). » De ipsis dixit etiam Isaias : « O domus David sancta, venit lumen tuum, et gloria Domini super te orta est, etc. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui. Leva in circuitu oculos tuos et vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi, et filii extranei ædificabunt muros, et principes eorum servient tibi (*Isa. LX*). » Et qui sunt isti filii extranei, domine mi, qui venerunt ad domum Dei, nisi gentes quæ serviebant idolis, quæ erant extraneæ a Deo, et ipsi principes et reges eorum, de quibus dixit Deus, quod ambulabunt in lumine domus sanctæ, et nos erimus in tenebris extra illam, et sumus jam sunt mille anni. Dixit adhuc idem propheta de illis : « Ecce gentem quam nesciebas vocabis, et nationes quæ te non cognoverunt ad te venient (*Isai. LIII*). » Et sicut de facto videmus, hodie sunt mille anni et ultra, quia Christus missus secundum legem nobis datam venit, et gentes quæ legem non noverant, venerunt ad eum, et ipse dedit eis legem novam, puram, sanctam. Adhuc quadragesimo quinto capite : « Concordaverunt, et reges eorum congregati sunt in fide Dei (*Isai. XV*). » Et timeo, domine mi, de illis fuisse dictum eodem capite : « Congregamini omnes et venite, gentes, que salvatæ estis per Deum ex gentibus

(*Ibid.*). » et de populo dixit Isaias : « Quæsierunt me et non interrogabant, et invenerunt me qui non quærebant me (*Isai. LXV*). » Et de ipsis dicit Jeremias : « Congregabuntur omnes in nomine Domini, in domo sancta, et non ambulabunt in pravitate cordium (*Jer. III*). » De ipsis idem propheta dixit : « Ad te venient omnes gentes ab extremis finibus terræ, et dicent : Non hæreditaverunt patres nostri nisi mendacium et iniquitatem (*Jer. XVI*). » Et de ipsis dixit Sophonias : « Datum est gentibus ut loquerentur simul in nomine Domini, et servient ei humero uno, omnis homo de loco suo, et omnes insulæ gentium (*Soph. III*). » Et de illis dixit Zacharias : « Lætare, domus Sion : quia ego veniam ad te, et habitabo in medio tui in illa die, et appropinquabunt Deo gentes in multitudine sua (*Zach. II*). » Dicit idem propheta capite octavo : « Hæc dicit Dominus Deus exercitum, venient gentes multe de locis multis, et dicet vir ad vicinum suum : Ya 'amus et quæramus Dominum Deum in loco (*Zach. II*). » et ista, Domine mi, completa sunt nunc, et complentur in oculis nostris de plano, vides populos et linguas legere libros Legis et Prophetarum omnium et Psalterium; dimissis idolis suis, nullus ex eis credit per manum Mosis, nec Aaron, nec alicujus prophetarum nostrorum, nec aliquid remanet de fide ab idolis ab illo tempore, quo crediderunt Justo illi, de quo dicit Habacuc : « Egressus es, Domine, ad salutem populi tui, ad salutem cum Christo tuo (*Habuc. III*). »

CAPUT XVII.

De vivificatione gentium et interfectione Judæorum, prout etiam videbitur in capite sequenti.

Timeo, domine mi, quod Deus victor et gloriosus vivificat illas gentes per fidem et interficit nos incredulitate nostra, sicut ipse dicit per os Isaiæ prophetæ : « Pro eo quod vocavi et non respondistis, hæc dicit Dominus Deus : Ecce servi mei comedent, et vos esurietis. Ecce servi mei bibent et vos sitiitis. Ecce servi mei gaudent in exultatione cordis, et vos concutiemini præ amaritudine cordis, et interficiet te Deus, o Israel, et vocabit servos nomine alio, in quo benedixit illis qui est benedictus super terram. Amen (*Isai. LXV*). » Et nos videbimus receptores istius nominis benedictos a Deo super faciem terræ, et nos dispersit, scilicet in captivitate per quatuor partes mundi, hodie sunt mille anni. Et apparent expresse in nobis vestigia iræ Dei, non ad castigationem, sed ad destructionem, et illa est interfectio quam Deus comminatus est, quod interficiet Israel, et illæ gentes vivæ, quas vocat servos, recipient nomen quod Deus promisit, sed non ante mortem nostri nominis primi secundum ordinem verborum Dei per Isaiam, et fames et sitis quas patiemur non est panis aut aquæ, sed cordium et animarum sterilitas, et fames verbi Dei, sicut prophete declarant per os Amos (*Amos. VIII*). Et tu, Domine, scis hoc plenius quam ego. Verumtamen Dei sumus in omnibus quæ accidunt nobis.

CAPUT XVIII.

Quomodo gentes per fidem vivificatæ habent mundas observantias novæ legis.

Timeo, domine mi, quod gentes istæ vivificatæ sunt, jam sunt mille anni postquam fuit mortuus Jesus in Jerusalem, quia nihil boni habuerunt antequam crediderunt in Deum, et in Christum et apostolis, quoniam ipsi forte erant illi pisces et illæ bestiae, de quibus loquitur Habacuc propheta, quæ non habent ducem, et ipsæ gentes purificatæ per fidem habent jejunia sua et observantias suas legis novæ, et habent cuncta illa quæ ad munditiam pertinent in lege antiqua contenta Judæorum. Vides quod in omni lingua, et in omni loco in Oriente et Occidente, Gentes sunt confitentes in nomine Domini, et non credunt in eum per Mosen, nec per aliquem prophetarum, quamvis sunt studiosi in lege et in libris omnium prophetarum, sed Deus vocavit eos per discipulos justis, qui egressus est cum Deo ad salutem eorum, sicut ipse Deus benedictus et gloriosus prædixit per os Habacuc prophetæ. Et isti discipuli ejus fuerunt filii nostri, de filiis Israel, qui alio nomine vocantur apostoli. Valde enim timeo, domine mi, quod isti sunt illi de quibus dixit Deus per os David in psalmo : « In omnem terram exivit sonus eorum, et in extremis finibus extensa verba eorum (Psal. xviii). » Et verba Prophetæ expresse demonstrant nobis quod de istis loquitur et non de nobis, cum dicit : Non erit lingua, neque sermo, qui non audiant voces eorum : et hoc non potest esse de lingua nostra Hebræa : quæ enim gentes obediunt præceptis Mosi et Aaron? Quinimo ipsi interfecerunt gentes et fugaverunt eas a se. Hæ autem gentes sciunt hodie Mosen et prophetas, et agnoscunt Deum et servant legem novam, sicut apostoli docuerunt eos. Attamen Dei sumus.

CAPUT XIX.

De electione apostolorum loco prophetarum.

Timeo, domine mi, quod illud quod Zacharias propheta dixit : « Percutiam pastorem et dispergentur oves gregis (Zach. xiii). » fuit completum, quando nos percussimus pastorem istorum puerorum et sanctorum apostolorum. Ex tunc nos oves dispersi sumus per universum orbem, et isti filii nostri, scilicet apostoli, surrexerunt loco prophetarum; quod apparet ex hoc quod Deus post illos non misit nobis prophetam, nec notificavit aliquid per visionem. Timeo, domine mi, quod isti pueri sint apostoli, de quibus dixit Deus per os Joelis prophetæ : « Senes vestri somnia somniabunt, et pueri vestri visiones videbunt (Joel. ii). Certissime, domine mi, senes sunt prophetæ nostri, qui somniaverunt fidem gentium, quam consecuti sunt illi pueri, scilicet apostoli, et viderunt. Et de istis pueris dixit David propheta : « Venite, filii, audite me, timorem Domini docebo vos (Psal. xxxiii). » Deus non nominat filios in plurali, sed solum nominat eos Israel primogenitum in usu loquendi communi. Et in alio psalmo nominat istos pueros filios cum dicit : « Filii tui

A sicut plantæ novitæ (Psal. cxxvii). » De Israel, domine mi, dixit Deus per os Isaia : « Vineæ Dei exercituum fuit domus Israel, exspectavi quod veniret cum uva, et venit cum spinis, propter hoc ego adducam qui destruet illam in conculcationem (Isai. v). » Et de illis prædictis filiis Dei qui vocantur apostoli, dixit Deus per os Isaia : « Non modo erubescet Jacob, ne liqueat facies ejus, sed tunc quando videbit de filiis suis illos quos creaverunt manus meæ sanctificatos ante oculos suos (Isai. cxv). » Et si essent, domine mi, filii isti sanctificati coram nobis secundum viam legis nostræ, non diceretur de nobis, quod essemus in erubescencia; propterea et dissolverentur facies nostræ, imo haberemus gloriam et resplenderent facies nostræ, sed confusio facierum Jacob et desolatio est ista, quod isti filii quos Deus creavit manu sua, scilicet apostoli, sunt sanctificati coram nobis, et non secundum legem nostram. Propterea Deus dat intelligere quod lex nostra non est lex ipsorum. Dixit etiam Deus per os Ezechielis : « In illa die non dicent : Patres nostri comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt (Ezech. xviii), » sicut infidelitas Judæorum non movit fidem apostolorum, non nocebit, et propter hoc subditur : « Vivo ego, dicit Dominus, si erit ultra proverbium istud in Israel (ibid.), » quia nunquam aliquis de apostolis postquam receperunt fidem rediit ad fidem nostram, quare non sentiunt acerbam infidelitatis nostræ, sicut dentes nostri obstupescunt de peccato patrum nostrorum.

C Adhuc de istis filiis, domine mi, qui sunt apostoli, dixit Deus per os Isaia prophetæ : « A quo transmigrabo, nisi a populo meo? Filii autem qui erunt infideles, Deus erit salvator eorum in omnibus angustiis eorum, et vultus ejus custodiet eos in charitate ejus, et in clementia redemit eos, et propitiis erit eis in longitudine dierum. » Verissimum est, domine mi, quod isti filii de quibus loquimur, semper manserunt firmi, nec Deus transmigravit ab eis ab illo tempore quo redemit Rex ille justus, magister eorum, sed transmigravit a nobis et fuit semper cum eis, et de illis etiam filiis qui sunt apostoli, dixit sapiens Jesus filius Sirach in libro suo : « Audite, filii charissimi, et operamini in salutem, quia honorat Deus patrem in filiis (Eccl. iii). » Et qualiter intelligi debeat honor ille, declarat Deus per os Malachia : « Mittet Deus Eliam qui convertat corda patrum nostrorum ad filios (Mal. iv). » O domine, si Deus debuisset convertere corda filiorum scilicet apostolorum ad patres, cum debeat intelligi de fide, tunc isti filii scilicet apostoli fuissent nobiscum in captivitate ista quæ non habet finem, sicut et patres nostri et nos sumus. Sed ex quo Deus ordinavit quod debeant corda patrum ad filios converti, quid est quod exspectamus, domine mi, et quid præstolamur? Etsi noluerimus dicere quod alii filii debent esse præter Apostolos, de quibus intelligantur prædicta, illi erunt in captivitate sicut et nos, ex quo viam illius justis non sunt secuti, quem apostoli firmiter secuti sunt, et docuerunt sequendam et pro-

pter hoc habent honorem patrum in hoc quod patres dicuntur ad illos converti. Cum ergo, domine mi, filii nostri venerunt antequam nos ad fidem Dei, si corda nostra convertantur ad filios, corda eorum convertentur ad nos. Et sicut dicit Deus altissimus: « Erunt populus unus, animus unus in Deo glorioso et victorioso (*Soph. III*), » quia non debemus intelligere illam conversionem, nisi de infidelitate ad fidem et doctrinam illius Justi, qui est Magister salutis eorum qui credunt in eo, et secundum quod dixit David de eo. Ipse est cujus sacerdotium erit secundum ordinem Melchisedech in æternum (*Psal. CIX*), qui obtulit sacrificium panis et vini (*Gen. XIV*), et Melchisedech sacerdos Dei altissimi ante Aaron. Et attende, domine mi, quanta sit differentia inter sacrificium Aaron et Justi istius Domini. « Dixit Dominus Domino meo: Tu es sacerdos in æternum (*Psal. CIX*), » non ad tempus sicut Aaron, qui mortuus fuit viginti centum annorum. Item, sacrificium Aaron fuerunt carnes, et sacrificium illius Justi Domini fuit panis et vinum secundum ordinem Melchisedech.

In quibus verbis Dominus per Prophetam ostendit manifeste quoniam sacrificium Aaron finiretur, quando inciperet illud sacrificium in æternum; quod finiretur quando inciperet sacrificium in pane et vino æternaliter duraturum, cum Aaron non sit data æternitas in sacerdotio, sicuti sacerdoti Christo. De illis filiis dicit etiam Deus per os prophetæ Mosis, (*Deut. XXXI*): « Sanguinem filiorum ulciscetur et lavabit terram populi sui. » Et nos, domine, occidimus prophetas, et non fecit vindictam de eis, nisi per septuaginta annos; sed occidimus Apostolos et Justum Magistrum eorum, et fecit Deus vindictam de filiis. Jam sunt mille anni, et ultra. Et per mortem psorum... lavit Deus terram populi sui, et non dixit terram filiorum Israel. De ipsis etiam filiis dixit David in psalmo centesimo decimo sexto. « Sicut sagittæ in manu potentis, ita filii fideles. » Comparat enim Propheeta illos filios fideles sagittis emissis de manu potentis, quia Deus omnipotens misit eos ad duodecim partes mundi per quatuor mundi climata, fideles hos filios cum doctrina Legis, Psalterii et Prophetarum. Mosen autem et Aaron non misit extra domum sanctam ad docendum, quia non ad Indiam, Romam, nec ad alia loca extra terram sanctam, misit eos annuntiare doctrinam Legis et Prophetarum, sed isti fideles filii sic projecti vel missi per universum mundum, surrexerunt coram Deo loco nostri, postquam Deus occidit Israel et nomen nostrum, quod bene inivit David in psalmo cum dicit: « Propatribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos filios reges et principes (*Psal. XLIV*), » et per istos innovata est lex prima secundum ordinem Melchisedech, qui sacrificium Dei instituit in pane et vino, ex quibus communicavit Abraham amico Dei. Deus etiam per ministerium istorum mutavit sacrificium nostrum, sicut mutavit nomen nostrum, et sicut mutavit legem carnalem nostram in legem spiri-

tualem. Et si Deus dixisset nostro Mosi, sicut dixit per os David Messiae sive Christo: Tu venies sacerdos in æternum secundum legem Mosis et Aaron, staret illa lex; sed dixit: « Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech (*Psal. CIX*). » Et amicus Dei communicavit de sacrificio panis et vini, et non de sacrificio carniarum. Ad hoc bene sonat verbum Mosis, cum dicit: « Comedetis vetustissima veterum (*Lev. XXVI*), » per quod intelligit sacrificium Melchisedech. Et iterum: Et novis supervenientibus, id est, novæ legis sacrificio publicato, vetera, scilicet vestra sacrificia projicietis. Nos tamen Dei sumus in omni adventu.

CAPUT XX.

De reprobatione sacrificii Judæorum, et de electione sacramenti Christianorum.

Timeo, domine mi, quod Deus ejecit nos a se et sacrificium nostrum, et acceptavit sacrificium gentium, sicut dixit per os Malachiæ: « Non est mihi voluntas in vobis, dixit Dominus, neque accipiam sacrificium vestrum, quoniam ab ortu solis usque ad occasum ejus magnum est nomen meum in gentibus; quæ offerunt in nomine meo sacrificium mundum (*Mal. I*). » Ergo apud Deum sacrificium gentium est mundius quam sacrificium nostrum. Et insuper quia Deus privavit nos omni sacrificio mundo, et alias docens Christianos, ut ipsi vitarent nos, ne contaminarentur, sicut nos vitavimus gentes omni tempore quo sacrificium nostrum fuit mundum apud Deum et acceptum.

Etiam tu, domine mi, nosti quid dicat Deus de nostro sacrificio cum ait per os David prophetæ: « Nunquid vidistis, vos, quod ego comedi carnes taurorum, et hircorum sanguinem bibcrem (*Psal. IX*)? » Per quod manifestat Deus quod ipse condemnat carniarum sacrificium. Et unde est nobis, domine mi, quod nos detestamur in gentibus sacrificium panis et vini, quod statuit Deus, et in nullo reprobatur, sicut reprobatur sacrificium carniarum, cum Salomon describat illud Aaron, dicens: Iste, scilicet Aaron, extendit manus suas super altare, et obtulit sanguinem uvæ, et incensum Deo vivo, et obtulit sacrificium nostrum de granis terræ, sicut Melchisedech obtulit pro Abraham (*Eccli. I*). Declarat Deus sacrificium gentem per Mosen: « Offeretis Deo sacrificium de levatis, de area, et de expressione uvæ, et benedicat vobis Deus et cunctis operibus manuum vestrarum (*Lev. XXIII*). » Scimus etiam nos, domine mi, quod Deus mandavit in principio poni ante arcam fœderis Domini, panes et non carnes (*Exod. XXV*). Etiam domine mi, cum Deus de hoc in Levitico præcepit Aaron per Mosen, dicens: « Homo de semine Aaron sacerdotis qui habet maculam, non offerat sacrificium de panibus, nec aliud quodcunque sacrificium (*Num. XXI*). » Et in pluribus Scripturæ locis Deus præcepit fieri sacrificium de pane et ex farina purissima acceptabit illud, et tale sacrificium est hodie gentium, scilicet panis ex farina purissima. De sacrificio etiam panis fit mentio in primo libro

Regum (cap. XXI). « Cum David venit ad Abimelech, principem sacerdotum Silo, et petivit ab eo panes, qui respondit: Non sunt hic panes, nisi panis oblatum, quem non convenit comedere pueris tuis, quia sanctus est. » Et quod gentes ponunt in sacrificio suo aquam, non debet nobis inconueniens videri, quia etiam in Scripturis sanctis invenimus de hoc exemplum, scilicet quod Deo fiebat sacrificium de aqua, et fuit Deo acceptum. Invenimus etiam (II Reg. XXIII) quod duo iuvenes hauserunt aquam de cisterna quæ erat ante portam Bethleem, et propheta David obtulit illam Deo in sacrificium, Ergo non est contra Scripturam, si gentes hodie ponant aquam in sacrificio quod faciunt Deo. Nos etiam legimus quod Aaron fecit Deo sacrificium de pane et vino, et David de aqua, et ista tria sunt simul in uno sacrificio mundo (quamvis intellectus noster id penetrare nequeat) et non sicut carnes taurorum pinguium. Elias noster, ut narratur (III Reg. III), infudit aquam in sacrificium, et Deus misit ignem de cælo, et acceptavit sacrificium cum aqua perfusum (III Reg. XVIII). Angelus in figura communicavit etiam Elam in pane subcinericio et aqua, quando Elias ambulavit in fortitudine cibi super illud quod natura non potest concedere, quadraginta diebus usque ad montem Dei Horeb (III Reg. XIX). Hoc etiam sacrificium vini cum aqua mistum, pulcherrime et apte describit Salomon propheta in libro Proverbiorum, cap. IX, cum dicit: « Sapientia altissima communicavit sacrificium suum, miscuit vinum suum et paravit mensam, tunc misit servos suos, dicens: Quis est parvulus, veniat ad me, et insipientes comedent panem meum, et bibent vinum meum temperatum aqua. » Quid, domine, mi, mensa parata Sapientie Altissimi, nisi altare? Quid, Domine, panis et vinum mistum, nisi sacrificium de pane et vino, et de aqua quod fit in altari? qui sunt insipientes vocati per servos Sapientie, nisi gentes quæ ignorabant Deum, vocatæ per apostolos. Et notabiliter dicit panem suum et vinum suum, per id enim innuit hoc sacrificium gratum esse Deo, et quod ad istud convivium tam sublime, et tam spirituale non vocavit patres nostros, qui erant sapientes in Lege, qui erant occupati in sacrificio Legis, quod etiam carnale sacrificium non dimisit nobis, sed privavit nos illo. Jam sunt mille anni completi quod nobis accidit propter illum Justum in quem peccavimus. Attamen Dei sumus.

CAPUT XXI.

Quid Deus refutavit jejunia sublata et sacrificia Judæorum et Christianorum elegit.

Valde timeo, domine mi, ab illo verbo, quod Deus fortis et gloriosus dixit per os Malachie cap. I, ubi sic tangit de sacrificio gentium: « Ab ortu solis usque ad occasum, gentes offerunt sacrificium nomini meo mundum. » Ubi adverto quod sacrificium nostrum non fuit acceptum, nisi in uno loco solo, scilicet in

A domo sancta præcise. Ex quo autem loco sacrificii privavit nos Deus, scilicet terra promissionis, et ubique dispersit nos terrarum, jam sunt mille anni. Unde venit super nos, et completam est quod Deus dixit de nobis per similitudinem loquens per os Isaie, ubi ait: « Completa est vindemia et non est de cætero collectio (Isa. XXXII). » Et illud Malachie: « Non est mihi voluntas in vobis, et sacrificium non accipiam a vobis (Mal. CLXX). » Et illud Isaie, cap. I: « Sabbata vestra, et festivitates, et sacrificium vestrum non recipiam, quia omnes vos estis in ira mea (Isa. I). » Et illud Isaie completum est super nos: « Quid mihi multitudo victimarum vestrarum, quid multiplicatis mihi sacrificium de arietibus et carnibus hircorum, ego autem contempsi sanguinem vitulorum, et arietum carnes et hircorum? Cum præsentaveritis ea coram me, et quis recipiet ea a vobis? non deturbetis lapides meos sanctos. Frustra non offeretis ultra sacrificium, quoniam incensum vestrum, et sabbata vestra, et solennitates vestras non recipiam a vobis, quia odit illa anima mea. Si elevatis manus vestras ad me, avertam vultum meum a vobis. Et si multiplicaveritis orationes vestras, non exaudiam, manus vestre plene sunt sanguine (ibid.). Et omne sacrificium vestrum sicut cadaver fetidum. Et egressus atrii portæ exterioris, et ille qui mihi jugulaverit taurum sicut qui decollaverit hominem, et ille qui obtulerit in sacrificium hircum sicut qui obtulit canem, et qui obtulit vinum sicut qui offert sanguinem porci (Isa. LXVI). » Sed abominatio de sacrificiis apud Deum nihil aliud significat, nisi mutationem sacrificii nostri carnalis et grossi in sacrificium istius Justi Domini spirituale et subtile, qui instituit offerre panem loco carni, et aquam mundam loco pinguedinis carni, et vinum purum loco sanguinis. Et homo offertur spiritualiter et acceptabiliter Deo, non sicut animalia decollata per nos, quæ per prophetam comparantur cadaveri putrido. Et quare non credimus, domine, hæc quæ locutus est nobis Deus per prophetam istum? Et quid describit tam evidenter de sacrificiis nostris. Dixit etiam Deus per Jeremiam, cap. 7. « Invitate proximos vestros ad sacrificia, et comedite cum eis carnes sacrificiorum vestrorum, quia in die qua eduxi patres vestros de Ægypto, non præcepi eis, nec verbum feci de sacrificiis, sed dixi: Audite vocem meam et ero vobis Deus, et vos mihi populus, si ambulaveritis in omnibus quæ præcipio vobis, bene erit vobis. » Et non audierunt, nec posuerunt aurem suam ad dictum meum, et tu, domine mi, es qui hoc nosti. Attamen Dei sumus in omnibus quæ evenerint nobis.

CAPUT XXII.

Probat abjectionem Synagoga, et electionem Ecclesie per verbum Domini ad Rebeccam.

Timeo, domine mi, quod de Synagoga et Ecclesia intelligatur illud verbum quod scribitur, cap. 25 primi libri Legis, cum dicit Dominus Deus Rebecæ, uxori Isaac: « Duæ gentes sunt in utero tuo, et duo

populi venient de utero tuo, et gens gentem superabit, et major serviet minori (*Gen. xxv.*) Domine mi, sola Rebecca fuit mater Judæorum et gentilium. Populus major et primogenitus fuit Synagoga, quæ magno fuit honore et scientia Dei dotata. Populus secundus genitus et minor apud Deum fuerunt gentes, in infidelitate manentes et in ignorantia sua. Si tamen, domine mi, Deus occidit Israel, prout describit Isaias, et tunc subversa est Synagoga, quæ fuerat major, et servivit gentibus quæ fuerat minor, ut compleretur verbum quod Deus dixit Rebecca: « Gens gentem superabit (*Ibid.*) » Etiam de Ecclesia dixit Deus per os David: « Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, distinctis coloribus adornata (*Psal. xliv.*) » Exponitur, domine mi, quod Ecclesia gentilium, quæ vocatur regina diversitate linguarum omnium quæ serviunt ei, est adornata quasi colorum distinctione. Nam omnes linguæ in Ecclesia concordant in vera expositione legis, Psalterij et libri omnium prophetarum. Synagoga vero non habuit nisi unam linguam, et ornatum suum quasi uno colore, scilicet Hebræa.

CAPUT XXIII.

Probat hoc idem per verba Malachiæ prophetæ.

Timeo etiam, domine mi, de verbis inductis superior frequenter per Malachiam prophetam; dixit Deus Synagogæ: « Non est mihi voluntas in sacrificiis vestris, quia ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum inter gentes, quæ offerant nomini meo sacrificium mundum (*Mal. i.*) » Sicut de natura sua munda sunt, aqua, vinum, et farina pura, de quibus factum est sacrificium, et non indiget mundatione et lotionem; sed Synagoga indiget lavare carnes sacrificiorum et purgare ventres animarum quæ in sacrificio sacrificabuntur, et lavare locum de sanguine et pinguedine sacrificiorum, aliter esset horror tractare et videre. In sacrificio autem panis et vini et aquæ non apparet aliquid indecens aut turpe. Æstimo, domine mi, quod de isto sacrificio dixit Deus per Salomonem: « Melior est buccella panis cum charitate quam vitulus saginatus cum inimicitia (*Prov. xvii.*) » Buccella amoris, domine mi, pura est mansuetudo super mansuetudinem, et remissio mutua offensarum, et vitulus odii saginatus est oculus pro oculo, et occulta interfectio inimicorum. Ergo, domine mi, sacrificium Synagogæ est vitulus pinguis cum inimicitia, et sacrificium Ecclesiæ buccella est panis cum charitate, de qua dicit Deus: « Melior est buccella panis, » etc. Pulchre etiam describit Deus Ecclesiam assimilando cervis. per os Salomonis, ubi ait: « Cervæ Deo charissima in æmulo suo, cujus ubera inebrient te in omni tempore, et amor illius delectet te in æternum (*Prov. v.*) » Et Ecclesia est Deo dilecta cervæ in æmulo suo uno, de quo et qua scribitur: « Cervæ charissima Deo in æmulo suo, non habens parem in nobilitate et gratia. » Tunc addit, domine mi, et dicit: « Inebrient te ubera ejus omni tempore, delectare in amore ejus jugiter, » quo significatur sacri-

ficiam Ecclesiæ omni tempore duraturum in æternum. Similat autem Deus illam matri lactanti filios, et in hoc quod dixit: « Inebriabo te, » denotat materiam sacramenti spiritualiter quantum ad vinum, et per « ubera » denotat in reliquis partibus sacramenti esse delectabile nutrimentum et sufficiens sacramentum quo sacrificio jam fruuntur et delectatur Ecclesia. Jam mille anni sunt, a quo tempore privavit Synagoga sacrificio. Æmulus autem ille in quo Ecclesia est, tam grata Deo, est Christus Dominus, et ubera ejus dant vinum perpetuum, de quo provenit gaudium sempiternum, et non dicit quod dabit carnes et pinguedinem vel sanguinem quæ faciunt sacrificium laboriosum. Fuit autem Synagoga sicut mulier quæ habuit alium virum, (supple Deum,) et perdidit illum et domum sanctam. Et ista Ecclesia fuit cervæ in deserto sine marito, sed Deus vicem illius supplet. Unde ipse fortis et gloriosus dicit per Isaiam prophetam: « Puellæ sequestratæ meliores sunt quam illæ quæ habent virum (*Isa. liv.*) » Item ille propheta: « Ego faciam, dicit Dominus Deus, viam, et flumina ad potum populo meo electo, et tu, Jacob, non obedies, et tu, Israel, non audies (*Isai. xliii.*) » Sicut nos, domine mi, sumus extra obedientiam, nec habemus aures nec oculos, quapropter captivitas nostra jam usque ad complementum mille annorum pervenit. Timeo, domine mi, de lege nostra quæ furoris iram habet in promptu, et dicit: « Oculum pro oculo, etc. (*Lev. xxiv.*) » Sed cervæ illa, æmulum habens unicum, dixit in Evangelio suo glorioso: « Qui te percusserit in unam maxillam, statue illi alteram (*Math. v.*) » Loquitur David in psalm. xxx: « Quam magna et quam multa dulcedo tuâ, Domine, quam abscondisti timentibus te, et complexisti eam sperantibus in te. » Et est clarum, domine mi, quod populus Synagogæ timuerunt poenas legis, scilicet oculum pro oculo, quia erat in promptu executio. Sed populus Ecclesiæ sperans est in dulcedine Dei, qui percussi in faciem non reperiunt. Quapropter paravit Deus, scilicet gentibus, magnam multitudinem dulcedinis suæ quam abscondit a Judæis. Attamen, etc.

CAPUT XXIV.

Quod cantus Christianorum est Deo acceptus

Paveo, domine mi, quod dictum est de apostolis illud Isaiæ: « Manifestabunt sanctum Jacob, evangelizabunt Deum Israel, et accipient ignorantiam, et musici scient leges (*Isai. xxix.*) » Aperte videmus, domine mi, quod jam sunt illi anni quod ignorantes musici, et docent legem nostram, et qui sunt ignorantes nisi gentiles, et qui sunt musici cantantes, Psalterium nostrum, et prophetas in Ecclesiis suis nisi Christiani? De quibus musicis, sive cantoribus, dicit Deus per os David: « Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit (*Psal. xcvi.*) » Et quid est canticum illud novum, domine mi, nisi Testamentum Novum; et Antiquum, nisi lex antiqua? Et de istis etiam musicis dicit Deus per David prophetam: « Cantate Domino, omnis terra,

psalmum dicite nomini ejus (*Psal.* cxxxiv.) » Et in eodem psalmo : « Cantabunt tibi et psallent nomini tuo universæ familiæ gentium. » Et notanter dicit, « universæ familiæ gentium, » et non Israel singulariter. De istis etiam musicis dicit Deus per os David : « Beatus populus qui scit cantilenam ; in lumine vultus tui ambulabunt (*Psal.* lxxxviii.) » De illis etiam, domine mi, scribitur : « Cantabunt tibi gentes in domo Dei mei canticum (*Psal.* lxxxviii.) » In loco isto ponit cantilenam antonomastice. Etiam sunt mille anni quod nos Judæi non cantavimus in domo sancta. De istis cantoribus dicit David : « Cantabunt canticum in domo Dei in æternum. » De nobis dicit : « Quomodo cantabunt canticum Dei in terra aliena? (*Psal.* cxxxvi.) » Et qualiter potest esse, domine mi, quod speramus terram habere et nomen, cum Deus dixit per Amos prophetam : « Cecidit Israel, et non resurget, virgo Israel prostrata est, et non elevabitur (*Amos* v.) » Item propheta : « Et veniet tribulatio et non salvabitur qui elugerit ex eis, et si absconderim se in monte Carmeli, inde precipitabit eos manus mea ; etiamsi descenderint in profundum maris, illuc mittam serpentes, et mordebunt eos ; et si abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi mandabo gladium et occidet eos, et ponam oculum super eos in malam et non in bonam (*Amos* ix.) » Quod fecit nobis Deus. Jam sunt mille anni completi, quod canticum et psalmum cantavimus, ex quo sic est. Attamen, etc.

CAPUT XXV.

Quod Judæi indebite reprehendunt cantum Christianorum.

Domine mi, dixit Deus de cantu Christianorum per os David : « Omnes gentes, plaudite manibus, et caritate Deo voce laudis (*Psal.* xlvi.) » Et alibi dicit : « Jubilate Deo, omnis terra, servite Domino in letitia. Introite in conspectu ejus, dicas totum jubilate (*Psal.* lxxv.) » Et : « Cantate Domino, omnis terra, et annuntiate de die in diem (*Psal.* xcix.) » Paveo, domine mi, ex quo Deus dixit per os Jeremiæ : « Docete filios vestros et filias vestras fletum et planetum, quoniam mors egressa est per portas vestras (*Jer.* ix.) » Ex quo Deus dixit de his filiis musicis per os David : « Reges terræ et omnes populi, principes et omnes judices terræ ; juvenes et virgines, senes cum junioribus, laudent nomen Domini (*Psal.* cxlviii.) » Et : « In sacrificio cantus honorabit me (*Psal.* cxlix.) » ac si aperte diceret : « Non in sacrificio carnis hircorum, sicut sacrificium nostrum. » Et de his Isaias propheta : « Addiscentes Scripturas, et totum Psalterium David, sic musicali arte notatum per sonum acutum et gravem. » Illis omnibus consideratis, videtur mihi quod nos erramus in hoc, quod nos in suæ laudis sacrificio judicamus, quod in Ecclesia Dei exhibent cantando, præsertim cum in lege Dei in hoc inveniamus præcepta et exempla David, qui etiam dicit : « Laudate eum in cithara et organo, et laudate eum in cymbalis magnis laudibus, et omnis spiritus laudet Dominum Jesum

Christum (*Psal.* cl.) » Exemplum etiam in secundo libro Reg. c. vi, ubi legitur quod « David discooperio capite saltans cum cithara ante arcam Domini quem temeraria uxor sua Michol ausa est retarguere, cui ipse ait : O fatua, nonne videbit me Dominus despectum psallentem? filii autem Israel sonabant buccinam, dum transducebant arcam. » Sed quid sumus, domine mi, irridentes solemnitates ipsorum musicorum, nisi Michol fatua, et qui sunt isti canentes, nisi Christiani saltantes et exultantes Deo in humilitate, sicut David? præsertim cum dicit Deus : « Omnis spiritus laudet Dominum (*Psal.* cl.) » Si dixisset : Omnis Israelita præcisæ, tunc possemus aliis insultare. Hoc autem quod Isaias dixit quod « gentes sunt in conspectu ejus quasi nihil (*Isa.* xl.) » est intelligendum de gentibus istis quæ fuerunt antequam haberent notitiam Dei per adventum Justi, quia tunc fuerunt pagani et idololatræ ; non de gentibus quæ invenerunt Dominum, quæ offerunt omni de sacrificio mundum in Oriente et in Occidente, sicut dicit per os Malachiæ prophætæ (*Mal.* i), ut jam superius est allegatum, et certe, domine mi, nos erramus. Attamen, etc.

CAPUT XXVI.

Probat apostasiam Judæorum a Deo.

Paveo, domine, quod apostatavimus a Deo in principio adventu istius Justi, de quo introduximus auctoritates prædictas, et cui expresse conveniunt omnia quæ scripta sunt apud nos in libris Legis et Prophetarum, propter quam apostasiam, sicut Deus præcendit longinquitatem dierum, et captivitatem istam nobis intulit, et si exspectamus salvatorem alium ab illo Justo, non prodest nobis. Signum est evidens quod pro peccato generali, quod est in nobis omnibus, quod peccatum cum perseverat in nobis, perseverabit ira super gentem nostram sine spe, et tamen exspectamus aliquem alium, quæ exspectatio non prodest nobis. Et si voluerimus dicere quod hæc captivitas non est generalis, et quod in aliqua parte mundi nos habemus regem et principem, cito poterimus secundum Legem nostram argui de mendacio et convinci. Nam si nos Judæi in aliqua parte mundi regem et principem haberemus, hoc esset de una sola tribu, scilicet Juda, sed Deus definivit contra Judam quod non esset super Judam rex ex illa in æternum. Unde dixit Jeremias propheta : « Peccatum Judæ scriptum est stylo ferreo in lapide adamantino, insiliens super corda eorum (*Jer.* xviii.) » Et id quod scriptum est stylo ferreo in lapide adamantino qualiter deleri exspectamus, non deletur in æternum, præsertim cum Deus fortis et gloriosus locutus est per os Isaiæ prophætæ : « Dominator Dominus aufert ab Jerusalem et Juda judicem, prophetam et principem (*Isa.* lvi.) » De nobis etiam dicit propheta Osee : « Erunt filii Israel sine principe, et sine lege, sine sacrificio, sine ephod, sine altari, sine teraphim [therap] (*Ose.* iii.) » Nos scimus, domine mi, quod ab initio mundi fuerunt aliqui magni et sancti coram Deo, et in principio

fuertit ongæ vitæ, sicut Mathusalem et Enoch, et cæteri (Gen. v), et nullum illorum extendit Deus ultra mille annos, et nos invenimus inter nos quod Messias, sive Christus promissus nobis, fuit natus in Babylonia tempore captivitatis illius quæ fuit septuaginta annorum, sed hoc tempus nostrum habet in ætate 1050 annos; quam fabulam et non prophetiam nulla ratione possumus defendere, et tamen dicimus et asserimus in Synagogis nostris, ubi nullus commiscetur nobis extraneus. Sed audias doctrinam Christianorum publicam super psal. lxxxvi: « Fundalam ad Sion dicet homo, et homo natus est in ea, et ipse qui est, fundavit eam. » In verbis istis nominat Mariam dominam nomine civitatis, et dicit quod « homo natus est in ea, » et non dicit, talis Israelita vel talis, ut intelligas quod filius Mariæ non fuit unquam in lumbis alicujus hominis. Et in secundo libro Regum capite septimo, hoc manifeste declarat, cum Deus dicit ad David: « Quando compleveris dies tuos, et dormieris cum patribus tuis, suscitabo progeniem tuam post te, quæ egredietur de utero tuo, et ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium. » Sed nunquam fuisset possibile, domine mi, quod aliquis egrederetur de utero patris sui, sed hoc expresse ponit ad demonstrandum, quod Christus non foret concipiendus in muliere per semen decism de lumbis viri, sicut cæteri homines, tam a David quam ab aliis descendendo. Dicit etiam Deus per os David in psal. cxix: « Ex utero ante Luciferum genui te, » ac si Deus fortis et gloriosus diceret de Christo suo, quod de voluntate sua, quod est Spiritus sanctus, genuit eum, et non de semine dicendo, cum ponit ex utero, quia Christus natus ex utero sine virili semine præter cursum solitum naturæ, et hæc est vera doctrina Christianorum quæ non intrat in capitibus nostris, propter hoc evenit nobis illud quod evenit nobis. Describit etiam per eundem modum Christum nasciturum David propheta cum dicit in psal. cxxxix: Juravit Dominus veritatem: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Attamen Deus sumus.

CAPUT XXVII.

Concludendo inducit aliqua dicta Sarracenorum de Jesu et Maria matre ejus.

Certe, domine mi, licet nobis non opponant Christiani dicta Sarracenorum, præcipue quæ traduntur in Alcorano et in expositionibus ejus, scientes quod nos non recipemus, sicut nec ipsi recipiunt, tamen ad fatigationem nostram esse et ad fortificationem credentium, si nobis opponerentur illa quæ dicuntur a Sarracenis de Jesu et de beata Maria matre ejus. Omnes enim Sarraceni dicunt quod ipse fuit ille Messias quem prædixerunt venturum, et præponunt illum Mahometo eorum deo quantum ad genealogiam. Fatentur enim quod parentes Mahometi fuerunt idololatræ et pravi, ex semine Agar ancillæ. Et dicunt quod Messias fuit filius Isaac et prophetarum et justorum, et recta

A linea usque ad beatam Mariam virginem matrem ejus. De Maria vero dicitur sic in Alcorano de familia Adamar: Dixit angelus Gabriel ad Mariam: O Maria, Deus te elegit et docuit gratiam, et præelegit super omnes mulieres omnium sæculorum, et posuit te quasi novum medium, dividens inter homines terrenos et angelos Dei in paradiso deliciarum. Dicunt etiam omnes Sarraceni quod Christus sive Messias habuit a Deo potestatem faciendi miracula, sanandi omnem languorem et infirmitatem, et ejiciendi dæmonia, et suscitandi mortuos, et scivit omnia secreta cordium, et credunt omnia miracula Jesum fecisse quæ Evangelium commemorat. Et hoc expresse testificatur Alcoranus ubi dicitur in capite prædicto quod Messias scivit et scit omnia, et etiam secreta cordium. Unde verba Mahometi fuerunt talia: Scivit Eise, id est Jesus, omnem librum et omnem sapientiam, et etiam totam legem Moysi, et quid homines comedebant et bibebant in domibus suis, et quid reponebant in thesauris suis. Dicunt etiam de Christo, sive Messia, quod, dum fuit in hoc mundo, contempsit divitias et abiecit carnales delectationes, nec habuit concubinas, quæ sunt occasio peccati et causa inobediendiæ. Item inducit in Alcorano illud verbum evangelicum: « Vulpes foveas habent, et volucres cæli nidos (Luc. ix). » Et hæc omnia licet sint sine auctoritate a partio dicentium, sunt tamen conformes his quæ prophete dixerunt de Messia in primo adventu suo, ut patet in prædictis. Dicunt etiam in Alcorano quod Eise, id est Jesus Christus, est Verbum Dei, et hoc scilicet esse Verbum Dei, est Jesu Christi apud Sarracenos quasi nomen proprium, ita quod nullus alius homo vocatur in hoc nomine, nisi Jesus, quem vocant Arabice Eise. Dicuntur etiam in Alcorano sic: « Dixit Deus ad Eise: Ego sum sufficientia tua, ego levabo te usque ad me, et purificabo te infidelibus. » Considera ergo, domine, quod gens Judæorum propter captivitatem quam passi sunt jam mille annis, sunt enim paucissimi Judæi comparatione aliarum nationum. Nam Sarraceni multiplicati sunt, et crescent quotidie. Fides autem Christi implevit totum mundum. Nos vero ubique dispersi sumus a Deo nostro, et ubique sumus paucissimi, sicut Ruben cui dixit pater: « Non crescas, etc. (Gen. xlix). » Nos autem non crescimus, et illi crescunt quibus inimici super omnes gentes, et nil proficimus. Testimonium multorum stat semper contra nos, scilicet, Christianorum et Sarracenorum, Alcoranus et Evangelium Christi, quibus nolumus credere, quamvis meo judicio Alcoranus nihil valet cum manifeste contineat contra, sicut ipse nosti, et compositores ejus, apparet evidenter quod utcumque ignoraverint Testamentum. Sed quid dicemus de Evangelio Christianorum, supposito quod Christus sive Messias jam venerit, nihil enim continet contra prophetas et legem nostram, sed est manifestatio omnium prophetarum, et promissionis impletio, quæ in lege continentur sumendo spiritualiter, prout continet

doctrina Christianorum. Nihilominus, domine mi, super his dubiis ad te recurro. maxime super primis nostris quæ habui a prophetis, quia de Alcorani testimonio scio quod quasi nihil reputabis, tu maxime qui Arabicum scis. Perfecte enim nosti quia ipse Mahometus, qui dixit se prophetam, nec ventura prædixit, et qui dixit se nuntium Dei, contra

A Deum ejus Scripturam docuit ut corruptus hominis nitus ignorans.

Explic. Epistola R. Samuel missa ad R. Is. sub anno Domini 1000, translata de Arabico in Latinum per F. Alphonsum Bonihominis ordinis Prædicatorum, sub anno Domini 1339.

ANNO DOMINI MLXXXV.

OSBERNUS

CANTUARIENSIS ECCLESIAE MONACHUS ET PRÆCENTOR.

NOTITIA HISTORICA

(Oudin. *Comment. de Scriptoribus ecclesiasticis*, II, 757.)

Osbernus Cantuariensis Ecclesiae monachus et præcentor, quem Guillelmus Cuvus omisit, natione Anglus, vir multæ pietatis et eloquentiæ, quem Possevinus in Apparatu Sacro ad annum 1020 floruisse asserit, atque Carolus Saussayus lib. v Annalium Aurelianensium, cap. 8, Osbernum vocat, nisi typographi is lapsus est. Ita quidem senserant in Supplemento scriptorum, pag. 322, sed attentis propriis omnibus, hunc Osbernum Cantuariensem monachum, Lanfranci archiepiscopi Cantuariensis familiarem et synchronum, sub Guillelmo Notho Anglorum rege anno 1080 et ultra floruisse probabilis est, de quo ita Guillelmus Malmesburiensis in libro De regibus Anglorum, cap. 8, ubi de S. Dunstano: *Plura et non contemnenda de viro volentem dicere, revocat Cantuarie cantor Osbernus, qui ejus vitam Romana eloquentia composuit, nulli nostro tempore stylo secundus, musica certe omnium sine controversia primus.* Quibus verbis claruisse suis quodammodo temporibus, testatur Guillelmus Malmesburiensis. Apud Cantuariam natus, saltem a teneris annis apud Cantuariensem ecclesiam enutritus fuit. Sic enim lib. II *De Vita S. Dunstani*, cap. 12, scribit: *Forte ego cum alto puerulo coætaneo meo ad altare Christi (Cantuarie) ministraveram, consummatoque ministerio per gradus descendere incipiebam.* Idem capitulo 20 ejusdem libri, tradit sibi commissum fuisse prædicationis munus a Lanfranco archiepiscopo. Officia vero, quæ gessit in cœnobio Cantuariensi memorat nota librarii, ad calcem libri ejusdem addita in codice Lambethano: *Explicit Liber miraculorum beatissimi Patris nostri et patroni archiepiscopi Cantuariensis Ecclesie, secundum Osbernum hujus Ecclesie commonachum et præcentorem et subpriorem, qui erat vir doctissimus.* Hujus ætate ecclesia Cantuariensis incendio conflavit, eo circiter tempore quo Lanfrancus archi-

B episcopatum suscepit, nimirum an. 1070. Interierunt eo tempore præcipua Ecclesie Cant. monumenta, et veterum archiepiscoporum et sanctorum Anglicorum Vitæ elegantiores. Superfuerunt duntaxat aliqua in Anglicam linguam olim conversa. Ut hanc jacturam resarciret, et ex Anglicanis reliquiis archiepiscoporum Vitas Latine concinnaret, sibi a commonachis suis operam fuisse datam Osbernus in præfatione ad Dunstani Vitam innuit. Obitum illius his verbis Obituarium Cantuariense tradit: *iv Kalend. Decembris obiit Osbernus præcentor ecclesie Christi Cantuariensis.* Ex his Vitis hodiernum exstant Vitæ SS. Dunstani et Elphegi cum Historia de translatione Elphegi. Singulas edidit Henricus Warthon a quo verbatim hæc pleraque accepimus, tomo II Angliæ sacræ, pag. 88, 122 et 143, ex unico bibliothecæ Lambethanæ codice, qui Ecclesie Cantuariensis olim fuit, et plures archiepiscoporum et sanctorum Cantuariensium Vitas complexus est. Commentarium suum de Vita S. Dunstani Osbernus duobus libris absolvit. Primus de rebus ab ipso vivente gestis secundus de miraculis post mortem factis agit. Uterque apud Acta sanctorum Antuerpiensia Bollandistarum; tomo IV Maii, pag. 359, de quibus loquitur late Daniel Papebrochius, pag. 344, in commentariis Vitæ S. Dunstani præviis. Et apud Acta Benedictinorum Mabillonii, Sæculo V, p. 634 exstat. Librum autem secundum prætermisit loco citato Warthon, ideo quod ad historiam parvam contulerit, præfatione tantum data pag. 121, ut inquit in præfatione ad tomum II Angliæ Sacræ num. v, pag. 9. Itaque Vitam et miracula sancti Dunstani Cantuariensis archiepiscopi libris duobus contexit, quos repræsentat Laurentius Surius ad diem 19 Maii, teste Gerardo Joanne Vossio, lib. II De historicis Latinis, cap. 46, pag. mihi 357. Verum hos ex manuscripto codice Colbertino primus